

unitate quaestio quoque spectat de identitate et distinctione. Quocirca sit

THESIS VII^a

Explicata I ratione identitatis, et distinctionis, docemus II a) mutuum separabilitatem rerum esse indicium certum distinctionis realis b) ea quoque realiter distingui quorum obiectivi conceptus constituuntur notis invicem repugnantibus: III praeter distinctionem realem et rationis, nullam aliam, quae media sit, adsignari posse. IV Non videtur tamen improbandam distinctio quaedam virtualis Thomistarum.

DECLARATIO I. PARTIS. Distincta sunt quaedam inter se eo ipso quod hoc non est illud: quocirca distinctio in hoc est sita ut hoc non sit illud, sive est negatio identitatis. Identitas a parte rei prior est distinctione, sicut unum prius est multitudine: cum enim una res est, quae eius essentiam intrinsece constituunt, sunt identica illi; distinctio autem saltem duo requirit. Attamen noster conceptus identitatis posterior est conceptu distinctionis: concipimus enim aliqua identica inter se quatenus ea prius distincta concipimus, atque hanc distinctionem negamus. Quo conceptu habito, liquet quod remota negatione distinctionis, simul manet distinctio, et tollitur identitas: quare dicere licet quod distinctio est negatio identitatis, et vicissim identitas est negatio distinctionis. Primum tamen quod apprehenditur, est hoc, et illud, et hoc non esse illud, qui est conceptus distinctionis.

Identitas porro duplex est, logica et realis. *Identitas logica* est convenientia plurium rerum in unico conceptu obiectivo. Unicus autem est conceptus obiectivus, cum licet sint aut possint esse plures conceptus secundum numerum, attamen res repraesentata est eadem, et ideo secundum rem repraesentatam, sive obiectum, unus est, non alius et alius conceptus. *Identitas realis* est eorum, quae tamquam plurima concipi possunt, convenientia in unica realitate. Nimi-

mirum quae realiter identica sunt, unum constituunt, quod est realitas unica, h. e. non multiplex, sive non est tot realitates, quot sunt ea quae dicuntur identica. Cum ergo multitudo realitatum quoad ea, quae identica dicuntur, excludatur, unica realitas dicitur.

Ergo quae identica sunt identitate rationis, sunt realiter distincta: quae vero identica sunt identitate reali, nequeunt distingui nisi ratione.

Identitas rationis triplex enumerari solet, *secundum essentiam, secundum qualitatem, secundum quantitatem*. Si secundum essentiam est, dicitur identitas specifica, vel similitudo in natura. Si secundum qualitatem est, dicitur simpliciter et proprie similitudo; si secundum quantitatem sive formalem, sive virtualem est, dicitur aequalitas.

Quae sunt identica relationem quamdam ad invicem habent, et quidem relationem realem si identica sunt secundum rationem; relationem rationis, si sunt realiter identica: ut de relatione agentes explicabimus. Identitas ergo relative dicitur, atque plura re vel ratione distincta supponit.

Agendum modo de distinctione opposita identitati: et primum distinctio rationis declaranda. Distinctio rationis duplex recenseri solet, *rationis ratiocinantis, et rationis ratiocinatae*. Rationis ratiocinantis est, cum res concipitur pluribus conceptibus nullo modo formaliter diversis, sed distinctis secundum modum quo idem apprehenditur, ut cum distinguimus inter definitum, et eius definitionem. Formaliter diversi sunt ii conceptus, qui exhibent eas rationes obiecti, quarum definitio diversa est. Distinctio rationis ratiocinatae est cum eadem res pluribus conceptibus iisque formaliter diversis exprimitur; ut animalitas, et rationalitas distinguuntur in homine. Prima distinctio dicitur rationis ratiocinantis; quia fundamentum eius est tantum in conceptibus, qui sunt opus rationis. Altera dicitur rationis ratiocinatae; quia determinata est ab obiecto, in quo est fundamentum distinctionis pro intellectu nostro.

Fundamentum autem in eo est situm quod perfectio obiecti, licet sit una, aequivalet tamen pluribus, quae vel

secundum sui propriam rationem possunt et separata reperiri, vel certe in eodem subiecto existentia diversis manifestationibus innotescunt, et differentibus definitionibus definiuntur. Huiusmodi perfectiones, quae secundum sui propriam rationem, h. e. formaliter, sunt in subiecto, dicuntur formalitates rei; ita animalitas, et rationalitas in homine, vis intellectiva, et volitiva in spiritu. Proinde hae formalitates distinguendae sunt ab iis, quae virtualiter tantum vel eminenter sint in aliquo subiecto: quemadmodum est ex. gr. perfectio substantiae corporeae in Deo.

Ope distinctionis rationis perfectio realis obiecti veluti per partes repraesentatur, eaque (nisi sit infinita) pluribus conceptibus inadaequatis simul sumptis tandem exhauriri potest. Porro si mens valeret uno conceptu adaequato complecti totam perfectionem obiecti, non foret opus distinctionibus rationis: nec si esset intellectus infinitus, posset eas instituere, licet factas ab aliis posset cognoscere. Ratio igitur determinans distinctiones istas duplex est, altera ex parte rei, altera ex parte intellectus; quae rationes, quamvis simul esse debeant, non tamen eodem modo ad illum effectum gignendum concurrunt. Scilicet ex parte rei est perfectio eius pluribus aequivalens, et per eam habetur possibilitas distinctionis: ex parte intellectus est imperfectio eius, et per hanc habetur necessitas distinctionis; quia nequit intellectus uno conceptu rem exhaurire.

Prout distinctio haec ipsi obiecto tribuitur, dicitur quoque *distinctio virtualis*, eo quod est fundamentum in ipso distinctionis rationis: quapropter *virtute* dicitur ipsum aequivalere pluribus distinctis. Verum ad aequivocationem cavendam adverte quod aequivalentia virtualis duplex discernitur. Nam vel obiectum perfectiones, quae distinguuntur ratione, continet solum eminenter, ut est perfectio corporis, et sensus in Deo; et aequivalentia appellatur simpliciter *virtualis*: vel eas obiectum continet formaliter, ut scientia et potentia in Deo; et est aequivalentia virtualis formalis, vel simpliciter *formalis*. Iam vero quoad hanc locum habet di-

stinctio rationis, qua obiecti formalitates distinguuntur. De alia quadam distinctione virtuali postea loquemur.

Ut in doles distinctionis rationis clarius percipiatur, considerandum est 1° quod in ea nec supponitur, nec affirmatur distincta res in se ipsa, sed solum eadem res diversis conceptibus repraesentatur: 2° singulos hos conceptus inadaequatos exhibere rem *totam*, sed non *totaliter*: rem *totam*, quia est semper una eademque res, quae subest illis conceptibus: *non totaliter*, quia non eam repraesentant secundum omnem sui perfectionem: 3° eosdem conceptus esse *praecisivos*, non *exclusivos*: nam unus quidem conceptus non exprimit id quod exprimit alter, ideoque ab eo praescindit; sed neque excludit a suo obiecto consortium illius, quod alter exprimit: et idcirco non est exclusivus: 4° eorum, quae ratione distinguuntur in obiecto, quaedam seiungi ab invicem posse, quaedam non posse. Et quidem seiungi quaedam possunt dupliciter; nempe tum separatione reali non mutua, ut figura talis ab hac extensione; tum quatenus formalitates in obiecto identicae, quae distinctis conceptibus respondent, possunt secundum suam rationem in diversis obiectis reperiri, ut animalitas, et intelligentia. Haec altera seiunctio potest esse rursus duplex. Nam vel talis est, ut utraque formalitas possit esse seorsim ab alia, ut liquet in exemplo allato; vel una tantum, ut ratio entis a spiritu; potest enim esse ens quod non sit spiritus, non vicissim. Itaque haec altera formalitatum separabilitas in hoc sita ut possint reperiri seorsim ea quae respondent conceptibus distinctis alicuius obiecti, tum adaequata, tum inadaequata esse potest. Porro distinctio secundum rationem earum formalitatum, quae aliquo modo seorsim reperiri possunt, dicitur *praecisio obiectiva*. Quaedam autem ita distinguuntur ratione, ut seorsim reperiri nequeant; cuiusmodi sunt ens, verum, bonum, atque ens infinitum, sapientia infinita, bonitas infinita. Distinctio horum dicitur *praecisio formalis*, quia distinctio est tantum secundum rationes formales.

5° Distinctio rationis alia est *adaequata*, alia *inadaequata*. Ea est cum neuter conceptus exhibet id quod est de

essentia alterius: haec cum alteruter id exhibet, ut ens spiritus.

Nunc declaranda distinctio realis. Itaque distinctio realis est negatio identitatis realis, quae proinde in eo consistit, quod hoc realiter non sit illud. Quod ex aequo verum est, cuiuscumque generis sint entitates, dummodo una non sit alia. Duplex est distinctio realis: *adaequata*, et *inadaequata*. Adaequata, quae intercedit inter res, quae in sua realitate nihil commune habent, ut inter hominem, et hominem: inadaequata, quae intercedit inter res, quae aliquid in sua realitate commune habent, ut inter totum, et singulas partes.

DEMONSTRATIO II. PARTIS. Certa indicia dicimus ea, quibus cognitio certe colligere possumus distinctas esse res. Supponendum est ea, de quibus quaeritur an sint realiter distincta, distingui conceptibus obiectivis, ideoque plura esse logice: secus enim non esset locus quaestioni.

Indicium primum distinctionis realis est *separabilitas mutua rerum*. Separabilitas enim duplex distinguitur, *mutua*, et *non mutua*. Mutua est cum res ita separari possunt, ut utraque seorsim existere valeat, ut caput a reliquo corpore. Non mutua est, cum per separationem non utraque, sed una tantum res manet, cuiusmodi est separatio figurae a corpore. Iam vero prima separabilitas est certissimum indicium distinctionis realis, ut docet Suarez (in *Metaph. disp. VII. sec. II. n. 9*). Nihil enim potest a seipso separari, et extra seipsum existere: cum ergo duo possunt seorsim existere, etiam ante separationem hoc non erat illud, sive distincta erant. Haec ratio evidentissima est, innixa immediate principio contradictionis: res enim a se ipsa separata, esset simul et non esset ipsa. Quare perinde est sive separatio contingere possit naturaliter, sive supernaturaliter; Deus enim impossibilia non facit. Separabilitas vero non mutua non est indicium distinctionis realis: de qua separabilitate sermo occurret in thesi de Modis.

Indicium 2^m. Adverte dictum esse in thesi: cum duo conceptus obiectivi *constituuntur* notis invicem repugnantibus; nempe cum notae, quae essentiam unius *constituunt*,

repugnant cum notis *constituentibus* essentiam alterius. Considerantur ergo notae *constituentes* essentiam. Quod si notae, sive praedicata repugnantia non constituent conceptum seu essentiam quae concipitur; sed solum consequantur notas constituentes, tum vero indicium hoc adhiberi nequit, ut ex sequenti parte patebit. Itaque valere indicium eo modo propositum constat; quia nequit aliqua essentia constitui notis invicem repugnantibus; huiusmodi ergo notae ad aliam et aliam essentiam spectare debent: et proinde hae notae reales constituent distinctas essentias reales. Ita novimus distinguere animam a corpore, mundum a Deo, huic alteri indicio innixi, non priori, quo in his rebus uti non possumus.

Indicium tertium profertur a pluribus, quod ita penes Suarez proponitur: quando unum se habet ut producat, alterum ut productum, id est sufficiens signum distinctionis realis; vel penes alios: realis origo unius ab alio est semper indicium distinctionis realis. Verum ipse Suarez loco citato n. 19 seqq. potius improbat, quam probet huiusmodi indicium; et merito quidem. Nam in primis non est universim verum; quando enim effectus est immanens agenti, non potest cum certitudine colligi, nisi alia adsint motiva, distinctio realis. Limitandum est ergo ad ea quae producta sunt per actiones transeuntes. Sed in hac hypothesis indicium est inutile. Vel enim vides causam in actu, et effectum eius; et indicio non indiges ut cognoscas id quod per te vides: vel non vides; tum ut scias actionem esse transeuntem, debes iam cognoscere vel id quod fit, vel subiectum, in quo fit, esse distincta a causa. Quare in hac hypothesis notitia distinctionis rei productae a producente non sequitur notitiam actionis transeuntis; sed praecedit, vel comitatur.

DEMONSTRATIO III. PARTIS. Cum duo concipiuntur, vel realitas unius est alia a realitate alterius, vel non est alia: si alia est, distinctio est realis; si non est alia, distinctio est rationis. Cum vero dicimus aliam realitatem, omnem prorsus intelligimus, sive ea sit proprietas, sive sit modus distinctus a re. Cf. Thesim de Modis. Nihil autem potest

esse medium; contradictorie enim se excipiunt haec duo: esse realitatem aliam, et non esse realitatem aliam. Quod perinde est ac dicere: quae distincte concipiuntur, vel sunt realiter unum, vel realiter multa: si realiter multa, est distinctio realis; si realiter unum, est distinctio rationis. Nihil autem est medium inter unum et multa: ergo.

Nec alio argumento opus est ut distinctio Scotistica reprobetur. Nimirum Scotus (in I D. II q. 7. et D. VIII. q. 4) ut non paucis videtur, (1) at certe Scotistae, docent aliam distinctionem enumerandam esse, quae quidem non sit inter rem et rem, sed tamen independentem ab operatione mentis existat inter formalitates eiusdem rei, atque eas proprie, quae definitione ita differunt, ut una non sit pars, sive elementum definitionis alterius: quemadmodum animalitas, et rationalitas in homine, et attributa in Deo. Quo fit ut distinctio non sit simpliciter realis, quoniam ea quae ita distinguuntur, sunt realiter identica: neque tantum rationis, cum independentem a ratione sit in rebus: sed media veluti sint inter utramque; atque idcirco proprio nomine dicitur a Scotistis *distinctio formalis*.

Ut huius doctrinae falsitas pateat, praeter argumentum

(1) Error Scoti in eo est proprie situs quod non censuerit singula attributa divina esse de essentia singulorum. Sic enim arguit D. VIII q. 4 « est ergo ibi (scilicet in Deo) distinctio tertia (quae nempe alia est a distinctione reali, et rationis) praecedens intellectum omni modo: et est ista, quod sapientia est in re ex natura rei, et bonitas est in re ex natura rei: sapientia autem in re formaliter non est bonitas in re; quod probatur: quia si infinita sapientia esset formaliter infinita bonitas, etiam sapientia in communi (abstracte concepta) esset formaliter bonitas in communi; infinitas enim non destruit formalem rationem illius cui additur: hoc autem est falsum; ergo. » Atqui falsa est haec ratio: non enim consequitur quod si bonitas divina sit formaliter sapientia, sive sit de essentia eius, etiam bonitas abstracta sit de essentia sapientiae abstractae; nam sapientia infinita Dei, eo quod est infinita, est ipse Deus et infinita in ratione entis; sapientia autem abstracta est conceptus, obiectivus quidem, sed praecisivus non rei infinitae, sed rei, quae potest esse vel finita, vel infinita.

Ceterum de eadem distinctione disserens Scotus D. II. q. 7, quam inter essentiam divinam et relationes statuit; 1° eam dubitantis more proponit « dico sine assertione, et praedicio sententiae melioris » 2° pluribus videtur non nisi distinctionem rationis ratiocinatae defendere; quamvis, si habeatur ratio eorum omnium, quae Scotus dicit, et dubitationis, qua rem proponit, quae in hac hypothesis non potuisset habere locum, difficile sit id persuadere.

iam allatum, satis est solvere sophismata Scotistarum. Aiunt enim 1° quae diversas habent definitiones, ea distinctas habent essentias: atqui animal et rationale habent diversas definitiones. Ergo.

Resp. Cuiuscumque notae, quae mente concipitur, potest esse definitio; definitio enim est clara et distincta alicuius obiecti notitia: cum ergo mens possit plures notas distinguere in aliquo obiecto, poterit et plures excogitare definitiones, quae erunt quidem completae pro singulis notis, sed incompletae pro obiecto ut est a parte rei. Hinc ad argumentum respondemus: ea sunt distincta citra ullam mentis operationem quae habent diversas definitiones completas, h. e. experimentes totaliter obiectum quod definitioni subest, ut est a parte rei, *conc.* quae habent solum incompletas, *neg.*

Inst. Si rationale et animal non sunt distincta, tota hominis essentia erit animal, atque haec erit eius definitio sufficiens; quod tamen falsum est.

Resp. Realitas animalitatis ut in se est, est tota essentia hominis ut in se est; nam ut in se est, realitas animalitatis non est tantum id quod a nobis apprehenditur sub conceptu animalitatis, sed id quoque quod apprehenditur sub conceptu rationalitatis. Non est tamen consequens quod haec sit hominis definitio, nempe *animal*; nam definitio conceptibus continetur, quibus tota essentia exprimenda est: si ergo definitio uno conceptu absolvi nequeat, debet pluribus efferri, qui eandem rem significant distincte et complete. Nimirum cum dicis solum *animal*, non dicis illud totum quod est in se ipsa realitas animalitatis.

Aiunt 2°. Contradictoria praedicata nequeunt a parte rei convenire nisi distinctis subiectis ante operationem mentis: atqui animalitati et rationalitati a parte rei competunt praedicata contradictoria, qualia sunt haec: *intelligere*, et *non intelligere*, *esse rationem cur homo sit similis equo*, et *non esse hanc rationem*; ergo sunt distincta realiter subiecta.

Resp. D. M. Praedicata contradictoria, et constitutiva rem quae concipitur, postulant distincta subiecta, *conc.* praedicata contradictoria, quae consequuntur rem quatenus in-

complete concipitur conceptibus praecisivis, postulant distincta subiecta, *neg.* Atque ita contradistinguenda est minor. Sane animalitas hominis est ipsa humanitas, sed concepta incomplete praecisione facta a rationalitate, et item dicatur de rationalitate. Iam vero cum in conceptu incompleto animalitatis non appareat rationalitas, neque apparet vis intellectiva; et ideo animalitati competit hoc praedicatum, *quod non intelligat.* Quae quidem praedicatio nihil aliud significat, quam quod humanitas sub conceptu animalitatis praecisive concepta non concipitur ut intelligens. Hoc autem praedicatum negativum *non intelligens* non est constitutum animalitatis, sed consequitur praecisionem mentis: constitutum est autem *posse sentire*, quod nullam repugnantiam habet cum facultate intelligendi.

Item quoad alia praedicata: rationale hominis non est ratio cur homo sit similis equo, *dist.* rationale praecisive conceptum non est ratio cur homo sit similis equo, *conc.* rationale ut est in se non est ratio....*neg.* Sed est ratio cur sit dissimilis, *dist.* est ratio cur homo nullas habeat operationes communes cum equo, *neg.* est ratio cur habeat aliquid amplius, ideoque sit perfectior, *conc.*

Inst. Animalitas hominis est univoca animalitati bruti; at animalitas bruti est distincta a rationali; ergo.

Dist. M. Est univoca logice, *conc.* ontologicae, *neg.*

Instant rursus. Si non est univoca a parte rei, tollitur omne univocum reale, et omnia sunt aequivoca: ergo.

Dist. Antec. Tollitur quoad ea, quae adaequate spectata respondent eidem conceptui, *neg.* quoad ea, quae adaequate spectata non respondent eidem conceptui, *subdist.* tollitur univocum reale formale, *conc.* reale fundamentale, seu logicum, *subdist.* si praecisive ea spectata respondeant uni conceptui eadem ratione, *neg.* si non respondeant, *conc.*

DEMONSTRATIO IV. PARTIS. Gradum facimus ad quandam distinctionem intrinsecam virtuales quorumdam Thomistarum. Distinctio virtualis est aequivalentia realis distinctionis. Et habetur quidem in rebus aequivalentia distinctionis, quatenus una res plures diversosque effectus producere

potest, una eademque perfectio perfectiones continet in se diversorum entium. Verum auctores illius distinctionis virtualis intrinsecae volunt aliquid amplius: scilicet volunt ut una eademque res, ante omnem intellectus operationem, capax sit suscipiendi sine contradictione praedicata intrinseca ex se contradictoria. Exemplum affertur ex mysterio SS. Trinitatis: nam essentia divina et Pater sunt una eademque res: et tamen Pater generat, essentia non generat: essentia communicatur, paternitas non communicatur. Est ergo distinctio haec virtualis: capacitas rei unius, antevertens omnem intellectus operationem, ad suscipienda simul praedicata intrinseca contradictoria.

Differt haec distinctio a formali scotistarum, quia nullam actualem in obiecto multipliciter ponit. Differt a distinctione communi rationis ratiocinatae; quia aliud est res secundum conceptus distingui, et praedicata contradictoria consequi ad conceptus praecisivos rei, qui prout praecisivi sunt non affirmantur de re: aliud est rem ipsam in se, citra omnem operationem mentis, esse subiectum secundum idem praedicatorum contradictoriorum. Haec reapse nulla est distinctio, sed aequivalentia tantum distinctionis.

Quid ergo dicendum? Distinguendum censemus: nam si praedicata contradictoria competant quaedam ratione relativi, quaedam ratione absoluti, et si una eademque res sit formaliter et absoluta, et relativa, et utriusque formalitatis functiones exerceat, concedimus posse eidem rei, prout est formaliter utrumque, competere praedicata utriusque formalitatis, quamvis sint in se contradictoria. Ratio est, quia contradictio est tantum apparens: nam ea praedicata non dicuntur reapse de eodem sub eodem respectu, quia licet sit una res, est tamen formaliter et absoluta, et relativa, ac utriusque, absoluti nempe, et relativi functiones exercere valet.

Si autem praedicata omnia competant ratione alicuius absoluti, negamus praedicata contradictoria uni eidemque rei absolutae competere posse. Ratio discriminis est; quia formalitates absolutae constituunt ipsam essentiam, seu na-